

มโนทัศน์เรื่อง “อำนาจ” ในวรรณกรรมอิงพงศาวดารจีนเรื่อง “เลียดก๊ก” The Concept of Power in the Chinese Chronicle Literature “Liad Kok”

บาหยัน อิมสำราญ

Bayan Imsamran

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามโนทัศน์เรื่อง “อำนาจ” ในวรรณกรรมอิงพงศาวดารจีนเรื่อง เลียดก๊ก ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสงครามในประวัติศาสตร์จีนประมาณ 2,000 ปีก่อน โดยนำกรอบแนวคิดเรื่องอำนาจในทางสังคมศาสตร์มาประยุกต์ใช้เพื่ออธิบายการทำงานของอำนาจในบริบทของสังคมที่มีความขัดแย้งอย่างรุนแรง อันได้แก่ สถานการณ์สงคราม ดังเช่นที่ปรากฏในวรรณกรรมอิงพงศาวดารจีนเรื่อง เลียดก๊ก

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า “อำนาจ” แม้จะเป็นพลังที่ไร้ตัวตนแต่สามารถกระทำการได้ผ่านผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ อำนาจมีคุณสมบัติที่ไม่คงที่ จึงไม่มีผู้ใดถือครองอำนาจไว้ชั่วกาลปาวสาน นอกจากนั้นบทเรียนจากประวัติศาสตร์การทำสงครามในวรรณกรรมอิงพงศาวดารจีนเรื่อง เลียดก๊ก ยังทำให้เห็นถึงความเพียรพยายามของมนุษย์ในการจัดการกับอำนาจให้อยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมเพื่อรักษาดุลแห่งอำนาจในสังคม

คำสำคัญ : อำนาจ ; วรรณกรรม ; พงศาวดารจีน ; เลียดก๊ก

ABSTRACT

This research article aims to study the concept of power in the Chinese chronicle literature “Liad Kok” (Warring States) of which its context is concerned with the wars in the Chinese history about 2,000 years ago. It is based on the application of conceptual framework of “power” in social sciences to describe the operation of power in the context of society that encounters violent conflicts leading to the unavoidable war situations as appears in the Chinese chronicle literature “Liad Kok.”

The research can be concluded that even though the “power” is invisible force, it could operate through the power users and the victims of it. The property of power is not constant, so on one can hold it at all times. In addition, the lessons from the history of wars in literature “Liad Kok” demonstrate the human efforts to handle the power on account of limitation of it into an appropriate criterion for maintaining the balance of power in society.

Keywords : Power ; Literature ; Chinese Chronicle ; Liad Kok

¹ รองศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, Associate Professor, Department of Thai Language, Faculty of Arts, Silpakorn University

² บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัยเรื่อง “เลียดก๊ก : วรรณกรรมการสงครามสมัยต้นรัตนโกสินทร์” ผู้วิจัยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อ พ.ศ.2557, This paper is part of a research report entitled “Liadkok : The war of the early Rattanakosin period literature” This research project has been supported by Faculty of Arts, Silpakorn University since 2014

บทนำ

แม้ว่าไทยกับจีนจะมีความสัมพันธ์กันมายาวนาน แต่อิทธิพลวรรณกรรมจีนที่ปรากฏในวรรณกรรมไทย เริ่มปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเป็นต้นมา กล่าวคือ เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นแม่กองในการประชุมนักปราชญ์ราชบัณฑิตเพื่อแปลพงศาวดารจีน เรื่องสามก๊ก และให้สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ กรมพระราชวังหลัง แปลเรื่องไซ่ฮั่นเป็นภาษาไทย ความมุ่งหมายในการแปลวรรณกรรมทั้งสองเรื่อง แม้ไม่มีบันทึกบอกไว้อย่างชัดเจน แต่จุดมุ่งหมายที่สำคัญข้อหนึ่งก็คือ เพื่อสร้างหนังสือสำหรับแผ่นดิน (กรณีการสาตราปรุง. 2541)

“เลียดก๊ก” นับเป็นวรรณกรรมไทยเรื่องที่สาม ที่แปลมาจากพงศาวดารจีนวรรณกรรมนี้ไม่ค่อยมีผู้กล่าวถึงเท่าใดนัก ข้อมูลขณะนี้คือ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นักปราชญ์ราชบัณฑิตในราชสำนัก แปลจากพงศาวดารจีน เป็นภาษาไทยจำนวน 153 เล่มสมุดไทย เมื่อ พ.ศ.2362 นับเป็นเรื่องสามในประวัติศาสตร์วรรณกรรมไทย และโรงพิมพ์หมอบรัดเลย์พิมพ์เผยแพร่เป็นครั้งแรก ในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อ พ.ศ.2413 (สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ. 2547) ใช้ชื่อว่า “หนังสือเรื่อง เลียดก๊ก” จากนั้นวรรณกรรมเรื่องเลียดก๊ก ได้รับการตีพิมพ์อีกหลายครั้ง

แม้ว่า เลียดก๊ก จะเป็นวรรณกรรมเก่าแก่ มีอายุยาวนานมาตั้งแต่ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น แต่มีบทบาทในวรรณกรรมไทยน้อยมาก หากเปรียบเทียบกับเรื่องสามก๊ก ซึ่งเป็นวรรณกรรมประเภทเดียวกัน และแปลขึ้นในยุคสมัยที่ใกล้เคียง แต่กลับได้รับความสนใจจากคนไทยอย่างกว้างขวาง ดังที่ สุนันท์ พงษ์พุ่ม (2528) ได้ศึกษาความแพร่หลายของวรรณกรรมเรื่องสามก๊ก ว่ามีทั้งที่เป็นวรรณกรรมเพื่อการอ่าน เช่น สามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) สามก๊กฉบับฉกษัตริย์ของยาขอบ สามก๊กฉบับนายทุน ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช สามก๊กที่เป็นวรรณกรรมการแสดง เช่น บทละครนอกเรื่องสามก๊กฉบับของขุนแสนุชิต (เจด) สามก๊กฉบับของขุนจบพลรักษ์ (ทิม) เป็นต้น หลักฐานเหล่านี้ชี้ให้เห็นความไม่สมดุลทางความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมพงศาวดารจีนในสังคมไทย ที่มักจะชื่นชมวรรณกรรมที่แพร่หลายและได้รับการยกย่องอย่างมาก ราวกับว่าในประวัติศาสตร์วรรณกรรมไทยมีวรรณกรรมพงศาวดารจีนที่โดดเด่นเป็นเอกอยู่เพียงเรื่องเดียว และมีรัศมีที่บดบังการปรากฏของวรรณกรรมประเภทเดียวกันเรื่องอื่นๆ อีกจำนวนมาก เหตุผลส่วนหนึ่งน่าจะเป็นเพราะเรื่องสามก๊ก ได้รับยกย่องจากวรรณคดีสโมสรว่าเป็นยอดของความเรียง

นิทาน จึงเป็นที่รู้จัก ในฐานะหนังสือชั้นดี สมควรอ่านและถือเป็นแบบอย่างการสร้างวาทกรรมหนังสือดีของวรรณคดีสโมสรในสมัยรัชกาลที่ 6 นั้น แม้มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมหนังสือที่ได้รับการประกาศเกียรติคุณ และสร้างแบบแผนการประพันธ์ให้แก่สังคมไทย ในขณะเดียวกันวาทกรรมหนังสือดีแห่งชาติ ก็มีผลทำให้หนังสือเรื่องอื่นๆ ที่ยังไม่ได้รับการพิจารณา ด้วยเงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัด ทั้งในแง่ต้นฉบับ และเงื่อนไขด้านการพิจารณาของคณะกรรมการตัดสิน ทำให้หนังสือดีจำนวนมากไม่ได้อยู่ในฐานะหนังสือดีสมบูรณ์แบบเหมือนกับเรื่องที่ได้รับยกย่อง และมักจะถูกกลืนเลือนในที่สุดเมื่อกาลเวลาผ่านไป

ในข้อบังคับสำหรับพิจารณาหนังสือ ของ วรรณคดีสโมสร และประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับที่ 34 วันที่ 29 เมษายน 2460 ข้อที่ 2 กล่าวถึงข้อจำกัดในการพิจารณาหนังสือของวรรณคดีสโมสรว่า

“...เพราะหนังสือที่แต่งดีทั้งหนังสือเก่าแลหนังสือใหม่ มีมากด้วยกัน ใช้วิไลยที่กรรมการจะพิจารณาให้เสร็จสิ้นไปหมดได้ในคราวเดียวกันหรือปีเดียว แม้หนังสือแต่งใหม่ที่พิมพ์โฆษณาในปีใดจะพิจารณา ให้หมดในปีนั้นก็ได้ ด้วยเหตุนี้หนังสือเรื่องใดเก่าก็ดี ใหม่ก็ดีที่กรรมการยังไม่ได้ตัดสินให้ประกาศนียบัตร ไม่ใช่แปลว่ากรรมการไม่เห็นว่าเป็นดีควรได้รับประกาศนียบัตรต้องเข้าใจ แต่ว่ายังไม่ได้พิจารณาถึง หนังสือเรื่องใด ที่พิจารณาแล้วแลไม่ยอมให้ประกาศนียบัตร ต้องเข้าใจแต่ว่ายังไม่ได้พิจารณาถึงหนังสือเรื่องใด ที่พิจารณาแล้วแล ไม่ยอมให้ประกาศนียบัตร ถ้าเจ้าของเอาไปตกแต่แก้ไขเสียก็จะต้องขอให้พิจารณาอีกก็ได้” (รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. 2558)

หากพิจารณาในด้านวรรณกรรม อาจกล่าวได้ว่า วรรณกรรมเรื่อง “เลียดก๊ก” นี้ นับว่าเป็นหนังสือ “ดี” อีกเรื่องหนึ่งที่ไม่ได้รับการพิจารณาว่าเป็นหนังสือดี แม้ว่าสำนวนภาษาอาจยังไม่สละสลวยเรียบร้อยเหมือนกับเรื่องสามก๊ก ซึ่งผ่านการชำระจากบรรดานักปราชญ์ราชบัณฑิตมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 (สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ. 2547) แต่ในส่วนเนื้อหานี้ กล่าวได้ว่าดีเด่นไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสามก๊ก (หรืออาจมากกว่าก็เป็นได้ : ผู้วิจัย) หากพิจารณาในแง่การสร้างองค์ความรู้ของสังคมที่อยู่ในวรรณกรรม

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวรรณกรรมเรื่อง เลียดก๊ก โดยมุ่งประเด็นเรื่อง “อำนาจ” เนื่องจากวรรณกรรมเรื่องนี้มีเนื้อหาหลักอยู่ที่การศึกสงครามระหว่างเมืองต่างๆ ในประวัติศาสตร์จีน เมื่อกว่า 2,000 ปีมาแล้ว การต่อสู้ช่วงชิงเพื่อให้ก้าวสู่ฐานะของผู้ที่มีอำนาจสูงสุด จึงเกิดขึ้นตลอดตั้งแต่ต้นเรื่องจนกระทั่งจบเรื่อง สงครามใน เลียดก๊ก จึงนับเป็นบทเรียนทางประวัติศาสตร์ชั้นดี ที่ชี้ให้เห็นวัฏจักรของอำนาจอันเป็นสากลที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป

หากทำความเข้าใจอาจช่วยลดความหึงผยองของมนุษย์ เพื่อให้ตระหนักถึงความไม่จีรังยั่งยืนของอำนาจ นอกจากนั้นยังเป็นเปิดพื้นที่ทางการศึกษาวรรณกรรมเรื่องสำคัญอีกเรื่องหนึ่งในประวัติศาสตร์วรรณกรรมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่ถูกกลืนและลืมเลือนมานานแสนนาน

วัตถุประสงค์การวิจัย

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามโนทัศน์เรื่องอำนาจ โดยใช้หน่วยการวิเคราะห์คือตัวบทสงครามในวรรณกรรมเรื่อง *เลียดก๊ก* ซึ่งเป็นวรรณกรรมการสงครามเรื่องสำคัญในประวัติศาสตร์วรรณกรรมไทย

สมมติฐานการศึกษา

วรรณกรรมพงศาวดารจีนเรื่อง *เลียดก๊ก* เป็นข้อมูลสำคัญที่ช่วยพิสูจน์การเกิดขึ้น ดำรงอยู่ และดับไปของอำนาจผ่านการทำงานของอำนาจอย่างเป็นระบบในตัวบทสงครามเลียดก๊กทั้ง 96 ตัวบท

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษามโนทัศน์เรื่อง “อำนาจ” ในวรรณกรรมพงศาวดารจีนเรื่อง *เลียดก๊ก* นี้ ผู้วิจัยประยุกต์จากกรอบแนวคิดทางสังคมศาสตร์เรื่องอำนาจในหนังสือชื่อ “มโนทัศน์เรื่องอำนาจ” ของ รัตนา โตสกุล (2548) หนังสือเล่มนี้ได้สำรวจ รวบรวม และวิเคราะห์มโนทัศน์เรื่องอำนาจอย่างเป็นระบบ โดยอธิบายการทำงานของอำนาจ จากมุมมองของนักคิดทางสังคมศาสตร์ที่มีชื่อเสียง นิยามที่เหมาะสมกับการนำมาใช้ในการอธิบายอำนาจในตัวบทสงครามเลียดก๊ก ได้แก่ อำนาจคือพลัง หรือความสามารถที่จะกระทำการ (Simple Capacity to Act) และอำนาจเป็นความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relations)

นิยามที่ 1 อำนาจคือ พลังหรือความสามารถ ที่จะกระทำการเป็นการมองว่ามนุษย์มีศักยภาพที่จะเข้าไปจัดการกับเหตุการณ์ต่างๆ ในโลกให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ที่ตั้งใจไว้แม้จะได้รับการต่อต้านหรือขัดขืนก็ตาม อำนาจในลักษณะนี้สะท้อนความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้ใช้อำนาจและผู้ที่ได้รับผลจากอำนาจนั้น อีกทั้งเป็นการมองอำนาจในฐานะที่เป็นทรัพยากรของมนุษย์และสังคม ซึ่งอาจผูกติดอยู่กับโครงสร้างสังคมหรือปัจเจกบุคคลก็ได้ และมนุษย์สามารถนำมาใช้เพื่อเสริมอำนาจให้แก่ตนเองด้วยวิธีใช้กำลังบังคับหรืออาจเป็นอำนาจอันชอบธรรมคือได้รับการยินยอมจากผู้เกี่ยวข้องที่จะกระทำการให้บรรลุผล

นิยามที่ 2 อำนาจเป็นความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นการมองว่าความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นเงื่อนไขที่สำคัญของการมีอำนาจ

และอำนาจก็เป็นสภาวะหรือเงื่อนไขที่กำหนดความสัมพันธ์ทางสังคม ธรรมชาติของอำนาจไม่ว่าจะเป็นการบังคับ การครอบงำ การต่อรอง การขัดขืน การต่อต้าน การช่วงชิง และการประชันกันล้วนแต่เกิดขึ้นโดยเงื่อนไขของความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งสิ้น

การพิสูจน์การมีอยู่และการทำงานของอำนาจจากตัวบทสงครามเลียดก๊กจึงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เนื่องจากสงครามเป็นรูปแบบหนึ่งของการแก้ไขความขัดแย้ง โดยใช้กำลังอาวุธเข้าตัดสิน เพื่อพิสูจน์ความมีอำนาจเหนือกว่า และนำไปสู่การยุติความขัดแย้งโดยมีชีวิตของราษฎร ไพรพล และทรัพย์สินของแต่ละฝ่ายเป็นเดิมพัน การทำสงครามแต่ละครั้งจึงเป็นเสมือนการเปิดโอกาสให้อำนาจได้แสดงบทบาทในรูปแบบที่หลากหลายการที่ตัวบทสงครามเลียดก๊กได้รวบรวมสถานการณ์สงคราม ซึ่งมีมูลเหตุการดำเนินไปและการสิ้นสุดของสงครามที่แตกต่างกันเอาไว้จำนวนมากนี้ จึงเป็นเสมือนเวทีน้อยใหญ่ที่เปิดโอกาสให้อำนาจได้เผยโฉมตัวผ่านการนิยามความหมายสงครามในกรณีเลียดก๊กนี้ จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงจากการอธิบายสงครามในมุมของอำนาจ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยประเภทวิจัยเอกสาร หน่วยการวิเคราะห์ คือ ตัวบทสงครามที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง *เลียดก๊ก* รวมทั้งสิ้น 96 ตัวบท การกำหนดว่าเนื้อเรื่องตอนใดเป็นตัวบทสงครามนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีอ่านละเอียดแล้วกำหนดจุดตั้งต้นของตัวบทสงครามจากจุดตั้งต้นของสงคราม ไปจนถึงจุดสิ้นสุดของสงครามแต่ละครั้ง จุดตั้งต้นของสงครามนั้นก็คือเหตุการณ์ที่เป็นมูลเหตุให้เกิดสงคราม ซึ่งอาจเป็นการดำริของเจ้าเมืองที่คิดจะยกกองทัพไปทำสงครามกับเมืองอื่น หรืออาจเป็นการประชุมขุนนางเพื่อตอบโต้หรือต่อต้านการรุกรานของอีกเมืองหนึ่ง จุดสิ้นสุดของสงครามก็คือ ผลของสงครามอาจเป็นชัยชนะ และการให้บำเหน็จรางวัล หรือความพ่ายแพ้ และการถูกลงโทษ ฯลฯ เหตุการณ์ตั้งแต่จุดตั้งต้นของสงครามถึงจุดจบของสงครามนี้คือตัวบทสงครามที่ผู้วิจัยนำมาเป็นหน่วยแห่งการวิเคราะห์ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทบทวนความรู้เกี่ยวกับอิทธิพลของ *เลียดก๊ก* ต่อการสร้างสรรคัวรรณคดีไทย เพื่อชี้ให้เห็นความสำคัญของวรรณคดีเรื่องนี้ในบริบทสังคมไทย อันได้แก่ บทวิจารณ์แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องดินถัน ซึ่งเป็นยาอายุวัฒนะของนางละเวงตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องพระอภัยมณีว่าน่าจะได้แรงบันดาลใจมาจากผลสุกที่เมื่อเจียวอ่องพบในทะเล (ประจักษ์ ปรากฏพิทยากร. 2513) ข้อวิจารณ์ของ ประจักษ์ กมลศิลป์ ในหนังสือ *แถลงการณ์ศึกษาเทพศิรินทร์* ฉบับเดือนสิงหาคม 2492 กล่าวถึงนางวาลีตัวละครหญิงในเรื่องพระอภัยมณีว่า เป็นหญิง

อัครลักษณ์รูปชั่วตัวดำอยากได้สามีที่เป็นกษัตริย์ นางวาสินีมีเค้าจากนางจงลีฉุนใน*เลียดก๊ก* (ประจักษ์ ประภาพิตยกร. 2513) อีกทั้งยังมีบทความที่ศึกษาวรรณกรรมเรื่อง *เลียดก๊ก* ในเชิงประวัติ ได้แก่บทความเรื่อง *พงศาวดารจีนฉบับไทยแปลมาจากไหน* ของ ศานติและนรรัตน์ ภักดีคำ สาระสำคัญกล่าวว่า *เลียดก๊ก* น่าจะแปลมาจาก*เลียวกั๋วจื่อจ้วน* ของยี่ซำยวี่แต่งในสมัยราชวงศ์หมิงมีฉบับ 8 ม้วนกับฉบับ 12 ม้วน ไม่ปรากฏว่ามีการแบ่งตอน (ศานติ ภักดีคำและนรรัตน์ ภักดีคำ. 2549) ข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ ผู้วิจัยได้นำมาใช้ประกอบการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจโฉมหน้าของอำนาจผ่านปฏิบัติการในรูปแบบของวรรณกรรมอิงพงศาวดารจีน

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาตัวบทสงครามเลียดก๊ก ด้วยกรอบแนวคิดเรื่องอำนาจ ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับการทำงานของอำนาจผ่านตัวบทสงครามเลียดก๊ก ดังต่อไปนี้

1. การจำแนกประเภทของสงคราม

สงครามในตัวบทสงครามเลียดก๊กทั้ง 96 ตัวบทเป็นสงครามระหว่างเมืองต่างๆ ในสมัยราชวงศ์โจว (โจว) รวมระยะเวลาประมาณ 600 ปี เมืองที่ทำสงคราม ได้แก่ เมืองตั้งจิ๋ว (เมืองหลวง) เมืองเตง เมืองซ้อ เมืองจิ้น เมืองเจ๋ เมืองฉ้อ เมืองโอย เมืองเติง เมืองซ่ง เมืองฟ้อ เมืองจิ้น เมืองตั้น เมืองซัว เมืองอู เมืองหงอ เมืองอวด เมืองไซโห เมืองงุย เมืองเตียว เมืองหัน เมืองตงสัน เมืองก่าตัน เมืองปักหยง เมืองเกาเติง เมืองหงวน เมืองโจ้ และเมืองเอียน จากตัวบทดังกล่าวสามารถจำแนกประเภทสงครามทั้ง 96 ครั้ง ตามวัตถุประสงค์ของการทำสงครามได้ 6 ประเภท ดังต่อไปนี้

1.1 สงครามขยายอำนาจ เป็นสงครามซึ่งเมืองที่เข้มแข็ง ใช้แสนยานุภาพทางการทหารที่เหนือกว่าเข้าครอบครองหรือมีอำนาจเหนือกว่าเมืองอื่นๆ เป็นสงครามที่มองในมุมของฝ่ายรุก ผลของสงครามอาจเป็นความสำเร็จหรือความล้มเหลวก็ได้ สงครามขยายอำนาจในตัวบทสงครามเลียดก๊ก มีทั้งหมด 26 ครั้ง เมืองที่ก่อสงครามขยายอำนาจมากที่สุด ได้แก่ เมืองจิ้นโดยเฉพาะในสมัยของเจียวเสี่ยวอ่องและจิ้นเจ่งอ่อง ซึ่งต่อมาจะเป็น ผู้รวบรวมแผ่นดินจีนเป็นปึกแผ่น และเป็นรู้จักของคนไทยในนามของจีนซีฮ่งอู่

เมืองจิ้นทำสงครามขยายอำนาจ ยกกองทัพไปตีเมืองเตง เมืองตั้งจิ๋ว เมืองฉ้อ เมืองงุย เมืองหัน เมืองเตียว เมืองไซจิ๋ว เมืองเอียอองเสีย เมืองเสียงตัง และเมืองเจ๋

1.2 สงครามรักษอำนาจ หมายถึงการรบขนาดใหญ่ ซึ่งเมืองที่ถูกรุกรานพยายามทุกวิถีทางที่จะปกป้องอำนาจของ

ตนเองเอาไว้จากการถูกละเมิดอำนาจโดยกองกำลังของเมืองอื่น สงครามรักษอำนาจเป็นการรบที่คู่ขนานกับสงครามขยายอำนาจ เพียงแต่ด้วยบทสงครามให้ความสำคัญแก่เมืองที่ถูกละเมิดอำนาจ ทั้งการถูกละเมิดอำนาจโดยตรง คือถูกเมืองอื่นยกมาตีจึงต้องต่อสู้โต้ตอบเพื่อรักษอำนาจของตน ส่วนการถูกละเมิดอำนาจโดยอ้อมนั้น หมายถึง การที่เมืองใหญ่ต้องแสดงภาวะผู้นำเมื่อมีการละเมิดอำนาจเกิดขึ้น เช่น ต้องยกไปตีเมืองที่ก่อกบฏละเมิดอำนาจเมืองหลวง หรือยกกองทัพไปคุ้มครองเมืองที่อ่อนแอกว่าเมื่อเมืองเหล่านั้นถูกโจมตี

สงครามรักษอำนาจในตัวบทสงคราม เลียดก๊กมีทั้งหมด 27 ครั้ง เมืองที่แสดงบทบาทในการทำสงครามรักษอำนาจมากที่สุดคือเมืองจิ้น และเป็นการทำสงครามรักษอำนาจโดยอ้อมกับเมืองต่างๆ ได้แก่ เมืองหงวน เมืองโจ้ เมืองฉ้อ เมืองซ้อ เมืองเตง เมืองโอย

1.3 สงครามช่วงชิงอำนาจ หมายถึง การสู้รบของสองเมือง โดยมีเป้าหมายแย่งชิงความเป็นใหญ่ โดยมีเดิมพันอยู่ที่การได้ครองเมืองหรือดินแดนที่ยังมิได้เป็นสิทธิ์ของเมืองใด โดยเด็ดขาด สงครามช่วงชิงอำนาจในตัวบทสงครามเลียดก๊กมี 1 ครั้ง ได้แก่ สงครามเมืองจิ้นกับเมืองฉ้อช่วงชิงเมืองเตง

1.4 สงครามทวงคืนอำนาจ หมายถึง การรบที่ใช้เป็นเงื่อนไขเรียกร้องอำนาจที่สูญเสียไปให้กลับคืนมา หรือการใช้สงครามเป็นเครื่องมือเรียกร้องให้มีการปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาที่ได้เคยตกลงกันไว้ สงครามทวงคืนอำนาจในตัวบทสงครามเลียดก๊กมีทั้งหมด 3 ครั้ง ได้แก่ สงครามเมืองซ่งกับเมืองเตง สงครามเมืองเติงกับเมืองจิ้น สงครามเมืองอวดกับเมืองหงอ

1.5 สงครามจำกัดอำนาจ หมายถึง การรบที่ระดมสรรพกำลังทั้งปวง เพื่อสกัดกั้นการแผ่อิทธิพลทางการเมืองและการทหารของเมืองอื่น มิให้เมืองนั้นสะสมกำลังหรือสร้างความแข็งแกร่งทางการทหารจนยากแก่การป้องกัน สงครามจำกัดอำนาจในตัวบทสงครามเลียดก๊กมีทั้งหมด 5 ครั้ง ได้แก่ สงครามเมืองตั้งจิ๋วกับเมืองเตง สงครามเมืองงุยกับเมืองหันเมืองเจ๋มาช่วย สงครามหกหัวเมืองกับเมืองจิ้น สงครามเมืองเอียน เมืองจิ้นเมืองสามจิ้นกับเมืองเจ๋ และสงครามห้าหัวเมืองกับเมืองจิ้น

1.6 สงครามกับการจัดการความขัดแย้ง หมายถึง การเลือกใช้การรบเพื่อเป็นทางออกในการแก้ปัญหาความขัดแย้งทั้งที่เป็นความขัดแย้งระหว่างเมือง และความขัดแย้งภายในเมือง สงครามกับการจัดการความขัดแย้งในตัวบทสงครามเลียดก๊กมีทั้งหมด 34 ครั้ง มีทั้งการทำสงครามเพื่อจัดการความขัดแย้งภายใน และการทำสงครามเพื่อจัดการความขัดแย้งภายนอก การทำสงครามเพื่อจัดการความขัดแย้งภายในเมือง เช่น สงครามระหว่างเมืองตั้งจิ๋วกับเมืองเติง เนื่องมาจากการแย่งชิงราชสมบัติภายใน

เมืองตั้งจิว ฝ่ายที่ฝ่ายแพ้ไปขอกองทัพเมืองเต็กมาช่วย สงครามระหว่างเมืองฉ้อกับเมืองตั้น เกิดขึ้นเพราะมีเหตุขัดแย้งในเมืองตั้น เจ้าเมืองถูกฆ่า เมืองฉ้อยยกทัพเข้ามาจัดการความวุ่นวาย ในเมืองตั้นเป็นต้น

การทำสงครามเพื่อจัดการความขัดแย้งภายนอก เช่น สงครามเมืองจิ้นกับเมืองจิ้น สาเหตุของสงครามเกิดขึ้นเพราะเจ้าเมืองจิ้นให้ทหารยกพลข้ามแดนมาฆ่าคนของเมืองจิ้นที่หลบหนีมาเมืองจิ้น ทำให้เจ้าเมืองจิ้นไม่พอใจ คิดว่าเจ้าเมืองจิ้นหมิ่นศักดิ์ศรี จึงยกกองทัพมาทำสงครามกับเมืองจิ้น สงครามระหว่างเมืองจิ้นกับเมืองไซโหและเมืองงุย สาเหตุสงครามเนื่องมาจากเมืองจิ้นกับเมืองงุยพยายามกันมานาน และหากปล่อยให้สถานการณ์เป็นเช่นนี้ก็อาจเป็นอันตราย เจ้าเมืองจิ้นจึงก่อสงครามกับเมืองงุย

2. มโนทัศน์เรื่องอำนาจในดวับทสงคราม เลียดก๊ก สงครามในดวับทสงครามเลียดก๊กทั้ง 6 ประเภท ได้แก่ สงครามขยายอำนาจ สงครามรักษาอำนาจ สงครามช่วงชิงอำนาจ สงครามทวงคืนอำนาจ สงครามจำกัดอำนาจ และสงครามกับการจัดการความขัดแย้ง ล้วนบ่งบอกถึงการทำสงครามเพื่อให้บรรลุเป้าหมายคือ “อำนาจ” กระบวนการไปสู่อำนาจผ่านการทำสงครามทั้ง 96 ครั้ง ทำให้เห็นการทำงานของอำนาจดังต่อไปนี้

2.1 อำนาจมีผู้กระทำ

ผู้กระทำ หมายถึง ปัจเจกชนผู้ใช้ศักยภาพภายในและภายนอกในสภาพการณ์หนึ่งๆ ที่จะกระทำการให้บรรลุผล แม้ว่าจะมีอุปสรรคขัดขวางก็ตาม (รัตนา โตสกุล, 2548) ผู้กระทำอำนาจผ่านดวับทสงคราม เลียดก๊ก มีสถานะเป็นชนชั้นปกครอง ได้แก่ กษัตริย์และเจ้าเมืองต่างๆ ไขกลไกทางการเมืองที่ได้มาโดยสถานะของความเป็นชนชั้นปกครอง ได้แก่ ขุนนางที่ปรึกษา แม่ทัพนายกอง และไพร่พลจำนวนมาก การสานต่อโครงข่ายแห่งอำนาจให้ไปสู่จุดมุ่งหมายด้วยการนำเทคโนโลยี แห่งอำนาจ ซึ่งก็คืออุปกรณ์ต่างๆ ที่ทำให้อำนาจสามารถปฏิบัติการตามเป้าหมายที่ต้องการ อันได้แก่ อาวุธยุทโธปกรณ์ต่างๆ ทั้งที่ใช้รุกรบแบบประชิดตัว เช่น ทวน หอก กระบี่ ง้าว และอาวุธที่ใช้ยิงในระยะไกล เช่น เกาทัณฑ์ และประทัดยักษ์ พาหนะที่ใช้ในการทำสงคราม เช่น รถศึก เรือรบ ม้าศึก กระบือ นอกจากนั้นยังรวมถึงการใช้ภูมิประเทศ และการใช้เทคโนโลยีแห่งอำนาจอื่น เช่น ความร้อนจากไฟ กรวดคว่ำ ทราบคว่ำ ก้อนหิน ยาพิษ เป็นต้น สิ่งประดิษฐ์เหล่านี้ล้วนสร้างขึ้นเพื่อให้สงคราม มีอำนาจในการทำลายล้างได้รุนแรง กว้างขวาง และรวดเร็วขึ้น

ผู้กระทำอำนาจที่เป็นกษัตริย์มี 2 พระองค์ ได้แก่ พระเจ้าฮวนอ๋อง และพระเจ้าจิวเค่งอ๋อง ผู้กระทำอำนาจที่เป็นเจ้าเมืองมีทั้งหมด 19 คน เจ้าเมืองจิ้นเป็นผู้กระทำอำนาจมากที่สุด ได้แก่ กังจูบุณ สุยบุณอ๋อง เจียวเสียดอ๋อง และจิ้นเจียงอ๋อง

2.2 อำนาจมีผู้ถูกระทำ

ผู้ถูกระทำ หมายถึง ผู้ที่ได้รับผลแห่งการกระทำด้วยอำนาจ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม เมื่อมีการใช้อำนาจเกิดขึ้นย่อมต้องมีผู้ถูกระทำ และยิ่งอาจเกิดปฏิกิริยาจากฝ่ายที่เป็นผู้ถูกระทำ อันเนื่องจากการไม่ยอมรับอำนาจนั้น ผู้ถูกอำนาจกระทำในสงครามเลียดก๊ก มีทั้งผู้ที่อยู่ในฐานะกษัตริย์ เจ้าเมือง ขุนนาง แม่ทัพไพร่พล และชาวเมือง ผู้ถูกอำนาจกระทำที่เป็นกษัตริย์ได้แก่ กษัตริย์เมืองตั้งจิวทั้ง 22 พระองค์ เนื่องจากในยุคสมัยของพระองค์อำนาจของพระองค์ถูกท้าทายจากเมืองต่างๆ แต่เชื้อสายกษัตริย์ราชวงศ์จิวที่ถูกอำนาจกระทำมากที่สุดคือ จิวนั่นอ๋อง ขณะนั้นอยู่ในฐานะเจ้าเมืองตั้งจิวคนสุดท้าย ฉากสุดท้ายของจิวนั่นอ๋องที่กล่าวไว้ใน เลียดก๊ก ดังนี้

“...จิวนั่นอ๋องเข้าไปหาเจียวเสียดอ๋องในเมืองจิ้น จิวนั่นอ๋องคำนับเจียวเสียดอ๋องแล้วพูดอ้อนวอนขอโทษว่า ข้าพเจ้าได้คิดผิดแล้ว บัดนี้ข้าพเจ้ายอมเป็นเมืองขึ้นแก่ท่าน ท่านจงยกโทษให้ข้าพเจ้าเถิด..

(เลียดก๊ก เล่ม 12) (ครุสสา. 2506)

ผู้ถูกอำนาจกระทำที่เป็นเจ้าเมือง ได้แก่ เจ้าเมืองที่แพ้สงคราม สภาพการถูกกระทำนั้นก็คือ ถูกฆ่าตายในที่รบ ถ้าไม่ตายก็ถูกลดเกียรติยศและในที่สุดก็ตรอมใจตาย เช่น เจ๋มิงอ๋อง เจ้าเมืองเจ้หลังจากพ่ายแพ้สงครามกับเมืองเอียน เมืองสามจิ้นและเมืองฉ้อต้องหนีตายไปอยู่เมืองลี้จิว ในที่สุดถูกทหารเมืองฉ้อจับตัวได้นำไปมัดไว้บนหอรบ แล้วทหารเมืองฉ้อทั้งปวงก็ระดมเกาทัณฑ์ใส่ร่างของเจ๋มิงอ๋องจนขาดใจตายและพากันมายิงต่อเนื่องอีก 3 วัน ลูกเกาทัณฑ์ติดอยู่ที่ศพเจ๋มิงอ๋อง นับพันดอก

ส่วนวาระสุดท้ายเอียนอ๋องฮี้ เจ้าเมืองเอียนนั้นต้องชมเชยหนิการตามล่าของจิ้นเจียงอ๋องเจ้าเมืองจิ้น ไปอยู่ที่เสียดงแต่นั้นก็ไม่พ้น ในที่สุดต้องแก้ปัญหาด้วยการใช้ผ้ารัดคอไท้จู้ตันบุตรชาย แล้วใช้ศีรษะไท้จู้ตันต่างบรรณาการ เพื่อขอไถ่โทษที่ทำให้จิ้นเจียงอ๋องขุนเคืองใจ

ผู้ถูกอำนาจกระทำที่เป็นขุนนางและแม่ทัพ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ไม่ยอมจำนนกับอำนาจ หากไม่ตายอย่างองอาจจากลำหาวในสนามรบ ก็จะตายด้วยการปลิดชีวิตของตนเอง เซียนเฉียเป็นแม่ทัพเมืองจิ้น รบกับเป็กเปาตุนเจ้าเมืองเต็ก ตอนแรกสู้รบกันอย่างดุเดือดไม่มีผู้ใดแพ้ชนะ แต่เซียนเฉียเป็นแม่ทัพพรา ไม่นานก็หมดแรงถูกทวนเลียดไหลไม่หยุด ถูกรุมยิงด้วยเกาทัณฑ์หลายดอก เซียนเฉียยืนพินิจต้นไม้ขาดใจตาย

ฮังเอียน แม่ทัพเมืองฉ้อ รบกับอองเจียนแม่ทัพเมืองจิ้น ฮังเอียนสู้ไม่ได้ พาน้องชายเจ้าเมืองฉ้อหนี แต่ไม่สามารถปกป้องน้องชายเจ้าเมืองฉ้อได้ จึงใช้กระบี่เสียดคอตาย

ผู้ถูกอำนาจกระทำที่เป็นไพร่พล เป็นกลุ่มคนที่ถูกอำนาจกระทำมากที่สุด สงครามครั้งที่ทำให้ไพร่พลต้องบาดเจ็บล้มตายเป็นจำนวนมาก ได้แก่ สงครามเมืองจันทน์กับเมืองเตย ในสมัยที่เจียวเสียงอ่องเป็นเจ้าเมืองจันทน์ และเตยเฮาเซงอ่องเป็นเจ้าเมืองเตย หลังจากที่ยกกองทัพเมืองเตยพ่ายแพ้กองทัพเมืองจันทน์ มีทหารเมืองเตยประมาณ 40 หมื่น มาสวามิภักดิ์กับเมืองจันทน์ แป๊ะคี่แม่ทัพเมืองจันทน์ไม่แน่ใจว่าจะควบคุมทหารจำนวนมากนี้ได้ จึงคิดกำจัดทั้งหมด โดยวางแผนทำเป็นจัดเลี้ยงเพื่อยอมรับทหารทั้งหมดเป็นพวก ตกดึกให้ทหารเมืองจันทน์โหมเผาชาวไล่ฆ่าทหารเมืองเตยทั้งหมด ฆ่าฟันอยู่จนเช้า ทหารทั้ง 40 หมื่น เสียชีวิตทั้งหมดในเลือดกัก บรรยายว่า “โลหิตไหลลงไปโคลงยั้งกัก น้ำแดงเป็นสีเลือด”

(เลือดกัก เล่ม 11) (ครุสภา. 2506)

ส่วนผู้ถูกอำนาจกระทำที่เป็นชาวเมืองนั้น ในตัวบทสงครามเลือดกักไม่ค่อยกล่าวถึงมากนัก เท่าที่พบก็คือ ชาวเมืองทั้งหลายล้วนได้รับความลำบากยากแค้น สูญเสียญาติพี่น้องและคนรู้จักไปในสงคราม อีกส่วนหนึ่งเป็นชาวเมืองที่ต้องเสียชีวิตในฐานะเชลยสงครามที่ถูกกวาดต้อนไปเป็นแรงงานและพลังการผลิตของอีก เมืองหนึ่ง ดังเช่น ชาวเมืองคุต ที่ถูกเป็กลิเบ้งเบ้งแม่ทัพเมืองจันทน์กวาดต้อนไปเป็นแรงงานที่เมืองจันทน์ ระหว่างทางถูกกองทัพเมืองจันทน์ข่มขู่โจมตีที่ภูเขาเงาซัว ทหารเมืองจันทน์ จดเพลิงขึ้นทุกทิศทุกทาง เผาทหารเมืองจันทน์และ เชลยชาวเมืองคุต ใน เลือดกัก บรรยายไว้ว่า ครอบครัวชาวเมืองคุตที่ถูกกวาดต้อนมาบางคนตายในเพลิง บางคนหนีออกไปได้ก็ถูกทหารเมืองจันทน์ไล่ฆ่า ทำให้เสียชีวิตบริเวณภูเขาเงาซัวนี้จำนวนมาก จนมีเรื่องเล่าว่าปีศาจชาวเมืองคุตที่ตายในบริเวณนี้ได้สร้างความอัศจรรย์ให้แก่กองทัพของก่งจูบงเจ้าเมืองจันทน์ที่เดินทัพผ่านเส้นทางนี้ในเวลาต่อมา กล่าวคือ ได้บันดาลให้เกิดปาฏิหาริย์ ฝนพองคลี่ปลิวขึ้นไปบนท้องฟ้าสามวันสามคืน จนต้องทำพิธีบวงสรวงวิญญูณปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงยุติลง

จากการศึกษาพบว่า ผู้ถูกอำนาจกระทำนั้นแสดงปฏิกิริยาต่ออำนาจ 4 รูปแบบ

รูปแบบแรก การตอบโต้ เป็นการแสดงปฏิกิริยาไม่ยอมรับอำนาจของอีกฝ่ายหนึ่ง และได้กลับด้วยความรุนแรงแบบเดียวกัน เช่น สงครามเมืองเตยกับเมืองดงจิว พระเจ้าฮวนอ่องไม่โปรดหองเสงเจ้าเมืองเตย จึงยกทัพมาหวังสังเวย แต่หองเสงไม่ยอมเป็นฝ่ายถูกกระทำ จึงตอบโต้ด้วยวิธีการเดียวกัน การรบครั้งนั้น พระเจ้าฮวนอ่องเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ เสื่อมเสียพระเกียรติไปเพราะการรบในครั้งนั้นอย่างมาก

รูปแบบที่สอง การยอมจำนน เป็นการแสดง ที่ฝ่ายยอมรับความพ่ายแพ้ และทำตามข้อเสนอของอีกฝ่ายหนึ่ง เพราะไม่อาจทนต่อความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินได้ เนื่องจากเตยอ่องเซียน

เชื่อคำถวายไข ซึ่งเป็นขุนนางผู้มีใจฝักใฝ่เมืองจันทน์ ให้ยอมถวายเมืองแก่จันทน์เจียงอ่องโดยดี หรือการที่เจียงอ่องเกียน ยอมแพ้เมืองจันทน์ ล้วนเป็นปฏิกิริยาในเชิงท้อถอย ไม่คิดสู้ และยินดีแลกเกียรติยศและศักดิ์ศรีกับการมีชีวิตอยู่รอด

รูปแบบที่สาม การประนีประนอม หมายถึง การยุติหรือการพักการสู้รบด้วยกำลังอาวุธ เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายต้องสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินต่อไปอีก แต่จะใช้วิธีการอื่นเพื่อคลี่คลายปัญหาและข้อขัดแย้งทั้งหลาย วิธีการประนีประนอมที่ใช้ได้แก่ การเจรจา เช่น สงครามเมืองหงอกับเมืองเตย กองทัพเมืองหงอล้อมเมืองเตย แม่ทัพเมืองหงอคือหองจูสู ฝ่ายเมืองเตยถูกล้อมและไม่อาจสู้รบกับกองทัพเมืองหงออันเกรียงไกรได้ จึงส่งยี่เตียงหยินซึ่งเป็นผู้มีสติปัญญาและเชี่ยวชาญด้านการเจรจา ไปขอให้แม่ทัพเมืองหงอยกทัพกลับ ยี่เตียงหยินใช้วาทศิลป์เจรจากับหองจูสูยี่ยอมยกทัพกลับโดยดี

รูปแบบที่สี่ เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ด้วยการสร้างอำนาจต่อรอง มักเป็นวิธีที่เมืองเล็กนำมาใช้เพื่อถ่วงดุลแห่งอำนาจ ในช่วงเวลาที่เมืองขนาดใหญ่ขัดแย้งกัน ด้วยความหวังว่าวิธีนี้จะทำให้เมืองที่มีอำนาจ ไม่กล้าโจมตี เนื่องจากเกรงว่าเมืองที่มีอำนาจอีกเมืองหนึ่งจะมาช่วยเหลือ และอาจกลายเป็นความขัดแย้งระหว่างเมืองใหญ่ต่อเมืองใหญ่โดยไม่จำเป็น เมืองที่ต้องใช้วิธีการนี้เพื่อเอาตัวรอดได้แก่เมืองเตย ซึ่งต้องเข้ากับเมืองม้อบังเมืองจันทน์บ้าง เพื่อแก้ไขปัญหาคู่เฉพาะหน้าเป็นคราวไป

2.3 อำนาจเป็นพลังที่ไม่ตายตัว

บทเรียนของการกระทำเพื่อให้ได้มา ซึ่งอำนาจจากตัวบทสงครามเลือดกัก ได้ให้ข้อคิดประการหนึ่งว่า อำนาจไม่เคยซื้อสัตย์ต่อผู้ใด ไม่มีใครครอบครองอำนาจได้ตลอดกาล ด้วยเหตุนี้ การเปลี่ยนแปลงชั่วคราวจึงเป็นภาวะอันเป็นปกติ บางครั้งเป็นการชั่วคราว แต่บางครั้งเป็นการล้มล้างอำนาจเดิมและสถาปนาอำนาจใหม่ขึ้นมาแทนที่ กรณีตัวอย่างสงครามเกือบร้อยครั้ง ในระยะเวลาที่ยาวนานกว่า 600 ปี ในประวัติศาสตร์จีนสมัยเลือดกักยอมเป็นเครื่องยืนยันถึงธรรมชาติแห่งอำนาจ ในข้อนี้ได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงอำนาจเป็นครั้งคราว ได้แก่ สงครามเมืองม้อกับเมืองหงอ เจ้าเมืองม้อในขณะนั้นคือ ม้อจ้องอ่องยกทัพไปตีเมืองหงอ เพราะไม่ต้องการให้เมืองหงอแข็งแกร่งมากเกินไป เนื่องจากมีพรมแดนติดกันการรบครั้งนั้นกองทัพเมืองม้อเป็นฝ่ายกระทำ แต่ถูกกองทัพเมืองหงอซึ่งเชี่ยวชาญการรบทางน้ำมากกว่าตอบโต้และตีกลับจนเสียหายยับเยิน กองทัพฝ่ายเมืองหงอจึงเปลี่ยนสถานะจากผู้ถูกกระทำเป็นผู้กระทำทันที นอกจากนั้นจากการศึกษาเรื่องอำนาจในตัวบทสงครามเลือดกักพบว่า อำนาจมีความผันแปรและไม่คงอยู่ชั่วฟ้าดินสลาย ดังจะเห็นได้จากกษัตริย์ราชวงศ์จิวที่มีอำนาจสูงส่งและมั่นคงในตอนต้นเมื่อกาลเวลาผ่านไปอำนาจอันแข็งแกร่งถูกทำลายตลอดมา

จนท้ายที่สุดก็ต้องสูญเสียอำนาจทั้งปวงให้แก่จีนเจ่งอ๋อง เจ้าเมืองจีน ซึ่งกลายเป็นผู้ครอบครองอำนาจคนใหม่ในเวลาต่อมา

2.4 การควบคุมอำนาจ

เนื่องจากอำนาจเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้กระทำ และในทางตรงกันข้ามอำนาจก่อให้เกิดความสูญเสียต่อผู้ถูกกระทำ การใช้อำนาจเกินขอบเขต จึงทำให้เกิดภาวะเสียสมดุล กระบวนการถ่วงดุลอำนาจจึงเกิดขึ้น นัยหนึ่งก็เพื่อชะลอความเปลี่ยนแปลง อีกนัยหนึ่งก็เพื่อรักษาผลประโยชน์ของฝ่ายผู้กระทำเอาไว้ อาจกล่าวได้ว่าการสร้างพลังต่อรองนี้คือการผนึกกำลังกันระหว่างผู้ที่ถูกอำนาจกระทำ ในลักษณะเดียวกันเพื่อให้เกิดพลังที่แข็งแกร่งเพียงพอที่จะไปต่อต้านอำนาจที่มาจากแหล่งเดียวกัน ตัวอย่างของการควบคุมอำนาจในดับทสงครามเสียดก๊ก เช่น สงครามเมืองจินตีเมืองงุยและเมืองเตียว เมืองหัน เมืองเอียน เมืองฉ้อไปช่วย เนื่องจากเมืองเตียว เมืองหัน เมืองเอียน เมืองฉ้อเกรงว่า หากไม่ร่วมกันรักษาดุลอำนาจระหว่างเมืองจินกับเมืองอื่นๆ จะยิ่งทำให้เมืองจิน แข็งแกร่งยิ่งขึ้น และจะเป็นภัยต่อเมืองของตนในวันหนึ่ง การร่วมกันทำสงครามครั้งนั้นทำให้สามารถสกัดหรือยับยั้งอำนาจของเมืองจินได้

อย่างไรก็ตามบทเรียนจากการทำสงคราม ในเสียดก๊กพบว่า ความล้มเหลวในการควบคุมอำนาจก็คือ ผู้ที่ถูกอำนาจกระทำต่างมิได้เข้าใจกฎเกณฑ์ของอำนาจต่างซึ่งดีซึ่งเด่นกันในหมู่ของผู้ถูกอำนาจกระทำ จึงไม่อาจควบคุมอำนาจของฝ่ายปฏิปักษ์ซึ่งเป็นศัตรูร่วมที่แข็งแกร่งได้ ตัวอย่างเช่น สงครามห้าหัวเมืองกับเมืองจิน ห้าหัวเมือง ได้แก่ เมืองฉ้อ เมืองเอียน เมืองงุย เมืองเตียว และเมืองหัน สืบเนื่องจากเมืองเตียวได้ส่งหนังสือชักชวนหัวเมืองทั้งห้าไปกระทำสัตย์ว่าจะร่วมมือกันทำสงครามกับเมืองจิน แต่เมื่อถึงเวลาทำสงคราม ห้าหัวเมืองทั้งหลายมิได้จริงใจต่างแก่งแย่งกัน แม้ทัพเมืองฉ้อหนีกลับก่อนที่จะทำสงคราม สถานการณ์ดังกล่าวทำให้ไม่สามารถตีเมืองจิน ได้ อำนาจของเมืองจินจึงยิ่งขยายตัวมากขึ้นเพราะไร้การถ่วงดุล ความปราชาอย่างโดดเดี่ยวของเมืองต่างๆ ในตอนท้ายเป็นบทสรุปของความล้มเหลวของเมืองต่างๆ ที่ไม่อาจร่วมกันจัดการอำนาจได้ ดังนั้นจีนเจ่งอ๋อง จึงสามารถแสดงบทบาทของผู้กระทำอำนาจได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ไร้พลังต่อรองใดๆ รวบรวมหัวเมืองใหญ่น้อยให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และสถาปนาอำนาจใหม่ของราชวงศ์จิน ปกครองแผ่นดินจีนแทนที่ผู้ครอบครองอำนาจเดิมคือกษัตริย์ราชวงศ์จิว

อภิปรายผลการวิจัย

กล่าวโดยสรุปดับทสงครามเสียดก๊กทั้ง 96 ดับททำให้เห็นการทำงานของอำนาจในบริบทของการทำสงครามผ่านปัจเจกบุคคลผู้มีสิทธิที่จะหยิบฉวยอำนาจมาใช้อย่างเป็น

ทางการ บุคคลเหล่านี้เรียกว่าผู้กระทำอำนาจ สถานะของผู้กระทำอำนาจในบริบทสงครามนั้นไม่ใช่คนธรรมดาสามัญแต่เป็นผู้ที่สั่งการได้ และเป็นการสั่งการผ่านกลไกแห่งอำนาจตามระบบ ได้แก่ ขุนนาง แม่ทัพนายกอง และกำลังไพร่พล บุคคลเหล่านี้จะนำอำนาจที่เป็นนามธรรมไปใช้ โดยใช้เทคโนโลยีแห่งอำนาจ ได้แก่อาวุธ ยุทธวิธีต่างๆ รวมไปถึงการประยุกต์ใช้ภูมิประเทศ ที่เอื้อต่อการรบเป็นเครื่องช่วย การใช้อำนาจด้วยวิธีนี้มุ่งให้เกิดความรุนแรงทางตรงต่อผู้ถูกอำนาจกระทำการ ไม่ว่าจะเป็นการบาดเจ็บ ล้มตาย การพังทลายของข้าวของเครื่องใช้ เพื่อบีบบังคับให้ยอมรับการเข้าครอบครองหรือความเป็นเจ้าของ แต่เนื่องจากอำนาจมีลักษณะกระจัดกระจาย ไม่ได้เป็นของผู้ใดผู้หนึ่ง จึงอาจก่อให้เกิดปฏิกิริยาจากผู้ถูกอำนาจกระทำการ ด้วยการตอบโต้อำนาจแบบ “เกลี้ยจัมเกลือ” แบบยอมจำนนต่ออำนาจ แบบประนีประนอมกับอำนาจ หรือแบบแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า อีกทั้งอำนาจเป็นภาวะที่ไม่ยั่งยืน ชั่วอำนาจทั้งหลายมิได้อยู่คงทนชั่วกาลปาวสาน ส่งผลให้อำนาจต้องปรับเปลี่ยนโฉมหน้าของผู้กระทำการตลอดมาในช่วงเวลาอันยาวนานของประวัติศาสตร์จีนสมัยเสียดก๊ก เนื่องจากการนำอำนาจมาใช้เป็นการทำลายสภาวะที่สมดุล จึงมีความพยายามที่จะใช้มาตรการต่างๆ ควบคุมอำนาจให้อยู่ในทำเลที่ตั้งอันเหมาะสมเพื่อให้สังคมอยู่ในภาวะปรกติ แต่อำนาจได้พัฒนาตัวเองมาไกลเกินกว่าจะควบคุมได้ กล่าวคือ อำนาจกลายเป็นผลประโยชน์ที่ผู้ปกครองปรารถนาและยึดแย่งกัน ความไม่ไว้วางใจกันเป็นช่องโหว่สำคัญที่ทำให้อำนาจเล็ดลอดออกไป การควบคุมอำนาจจึงไม่เป็นผล

ผลการวิจัยมีนัยสำคัญเรื่อง “อำนาจ” ในวรรณกรรมพงศาวดารจีนเรื่องเสียดก๊กนี้ ก่อให้เกิดความเข้าใจ การทำงานของอำนาจผ่านประสบการณ์สงครามของบรรพชนชาวจีนในประวัติศาสตร์ เมื่อกว่า 2,000 ปีมาแล้ว แม้ว่าสถานการณ์ของสังคมไทยและสังคมโลกจะแตกต่างจากสภาพการณ์ในประวัติศาสตร์จีนสมัยเสียดก๊กอย่างมากมาย อีกทั้งตัวละครที่กระทำอำนาจและถูกอำนาจกระทำจะเปลี่ยนแปลงไป แต่สัจธรรมเรื่องอำนาจก็มีเคยเปลี่ยน ดังนั้นการบริหารจัดการอำนาจให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม และเป็นธรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญผู้ที่อยู่ในสถานะของผู้กระทำอำนาจควรตระหนัก และต้องใช้สติปัญญา ความรอบรู้และจิตใจที่กว้างขวาง เพื่อให้อำนาจเป็นพลังขับเคลื่อนสังคมให้ดำเนินไป ในทิศทางที่สร้างสรรค์ให้ผู้คนในสังคมทุกระดับชั้นอยู่ร่วมกับ “อำนาจ” อย่างมีความสุข มากกว่าความรู้สึกที่ว่า “อำนาจ” คือการครอบงำ การเข่นฆ่า การทำลายล้างเพียงเพราะอีกฝ่ายหนึ่งมีความคิดเห็นที่แตกต่าง และไม่ใช้พรรคพวกของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- กรรมการ สำนักรัง. (2541). *ราชาธิราช สามก๊ก ไซ่ฮั่น โลกทัศน์ชนชั้นนำสมัยรัชกาลที่ 1*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. *ครุสภา*. (2506). *เลียดก๊ก เล่ม 1 – 12*. พระนคร : องค์การค้าของคุรุสภา.
- ประจักษ์ ประภาพิตยกร. (2513). *เบื้องหลังการแต่งพระอภัยมณี*. พระนคร : โอเดียนสโตร์.
- รัตนา โตสกุล. (2548). *มโนทัศน์เรื่องอำนาจ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. (2558). “หนึ่งร้อยปีวรรณคดีสโมสรและวรรณศิลป์ที่ได้รับการยกย่อง” ใน *หนึ่งร้อยปีวรรณคดีสโมสร*. หน้า 31-52 .
กรุงเทพฯ : สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์.
- ศานติ ภักดีคำ และนวรรตน์ ภักดีคำ. (2549, มกราคม-มีนาคม). พงศาวดารจีนฉบับภาษาไทยแปลมาจากไหน. *วารสารเมืองโบราณ*, 32(1),60-69.
- สุนันท์ พวงพุ่ม. (2528). *การศึกษาสารของผู้ประพันธ์สามก๊กฉบับต่างๆ ในภาษาไทย*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมเด็จพระปรมัยยิกายะราชานุภาพ. (2547). *ตำนานหนังสือสามก๊ก*. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.

Translated Thai References

- Damrong Rajanubhap, Prince. (2004). *The legend of Samkok*. Bangkok : Dokya Printing House Company Limited. [in Thai]
- Phaungphum, S. (1985). *A study of the messages of Samkok writers of all the Thai versions* (Unpublished master's thesis). Silpakorn University, Nakhon Pathom, Thailand. [in Thai]
- Phakdeekham, S. and Phakdeekham, N. (2006). Chinese antecedents in the Thai version: Who translated them?. *Muang Boran Journal*, 32(1),60-69. [in Thai]
- Praphaphithayakorn, P. (1970). *Background of writing the story of Phra Abhai Mani*. Bangkok : Odeon Store. [in Thai]
- Sajjaphun, R. (2015). 100 years of literature club and art of literature that have been honored. In *a century of literature club* (pp. 31-52). Bangkok : Office of Literature and History, Thailand. [in Thai]
- Sartproong, K. (1998). *Rajadhiraj, Samkok, and Saihan : The political worldview of the elites in the reign of King Rama I*. Bangkok : The Thailand Research Fund. [in Thai]
- The Teachers' Council of Thailand. (1963). *Liadkok, volumes 1- 12*. Bangkok : Kurusapa Business Organization. [in Thai]
- Tosakul, R. (2005). *The concept of power*. Bangkok : National Research Council of Thailand. [in Thai]